

IZRAEL ZTRÁCÍ TRUHLU SMLOUVY

Převod materiálu

Jakub Keller

Pořadí v lekci

2

VSTUPNÍ VERŠ

Ž 132,6 + 8

LITURGICKÉ ČTENÍ

1S 4,1-4.10-11

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- krize: kapitoly 4. až 7. v 1Sa reflektují jedno z nejkřivějších období dějin Izraele. Kněz a soudce Elí selhává ve svém úřadě, jeho rod nemá děvku lidu. Svaz dvanácti kmenů byl naprosto rozvrácen. Novou jednotící postavou se stává Samuel. Biblický vypravěč zdrazuje jako klíčový moment znovuoobnovení smlouvy (7,3-4), se kterým souvisejí oběady pokání, ořiz od modlářství a vyznání vin (7,6). I tady narážíme na dílo tzv. deuteronomistické redakce, která zdrazuje, že obnova politické nezávislosti Božího lidu vyrostá jedině z obnovy duchovní (viz úloha 31). Vypravěč svým podáním zdrazuje, že při pohledu nazpátek lze navazovat daleko spíše na duchovní zápasy (vyznání vin, pokání), než na zašlou slávu vítězství v bitvě. Ani *kámen*, upomínající na Boží pomoc, není jen pomníkem vítězné bitvy, nýbrž připomínkou celého tohoto zápasu.

- truhla (schrána) smlouvy: je jediné místo, zvolené Bohem na Sinaji, aby osvědomovalo jeho věrnost přítomnost mezi jeho lidem (Ex 29,42nn, Nu 10,33 aj.) Prostřednictvím truhly smlouvy projevuje Bůh svou moc (sr BS A s. 285). Truhla smlouvy je znamením a pečetí toho, že Bůh svoje dílo neopouští, že se neunaví, nenechá se odradit těmi, kdo nařikají, že už nás nic dobrého nečeká. Truhla smlouvy je znamením toho, že Boží věrnost neskonalé pomáhá naše odhodlání, naši rozhodnost i naši únavu, nedověru a pochyby.

Příběh o ukořizování truhly a jejím "posobením" mezi Filistinskými má vlastně dvojí funkci: Lidu víry dosvědčuje, že Boží přítomnost a pomoc si nelze vynutit. Boha si nelze "odnést" s sebou do boje. Boží přítomnost nelze mechanicky spojit s určitými náboženskými předmty. Dojde-li k tomu, mění se víra v modlářství a příběh o dřívém vítězství pohanů, kteří zmobilizovali své síly (4,9), jasně ukazuje prázdnotu takového modlářství.

Když je ovšem Izrael na hlavu poražen a všechny jeho jistoty obráceny v trosky a především, když už nikdo nečeká nic od Hospodina i jakožto božstva poražených i tehdy se projeví Boží moc. Když chtějí vítězní Filistínci truhlu vystavit jako důkaz bezmoci Hospodinovy a moci Dágonovy, padne jejich božstvo na tvář před truhlou ("klaní se" jí). Oni sami jsou navíc postiženi epidemií pohlavních chorob, naznačujících výmluvu, že jejich božstvo plodnosti přestalo fungovat. Tento černý humor a vyznavačská ironie dosvědžují Boží svrchovanost, která se brání jakékoli lidské manipulaci.

- rozdíl mezi ustanoveným a povoláním je v době soudcovské i královské době patrný. *Slovem* Hospodinovým je *povolán* soudce, vévoda, prorok, prorokyně. Mluví a jednají, protože je k tomu povolán Hospodin. *Ustanovený* je vyučený kněz, král nebo dvorský prorok (1. Kr 22). Ti pak jednají z moci svého úřadu. To nevylučuje, že by skrze ně mohl také někdy mluvit Hospodin.

- Elišfah tohoto kněze a soudce vyvolává údiv: jak je možné, že se někdo ve službě Bohu postupujícími lety kazí, mění k horšímu, projevuje slabost ve vlastní rodině a nechá se např. vládnout povrou Izraele? Proč nepřibývalo Elímu s přibývajícími lety duchovní moudrosti? Víra není zajištěným majetkem a člověk o ni musí bojovat až do posledka (Jan Apek, Krátké úvahy, s.6)

2. úskalí textu:

Ve výběru oddílů z kapitol 4 a 7 může vzbudit zdání jakéhosi obvyklého rytmu *porážka a pokání a pomoc*. Nezapomíte proto zdůraznit, že po ztrátě truhly je řeč o dvacetiletém období krize, během kterého se uprostřed Izraele o Hospodina nikdo nezajímá. Samotný div navrácení truhly nijak nepohnul s přesvědčením většiny Božího lidu, že od Hospodina se už nedá nic čekat. Můžete dle upozornit, že dvacet let je období, kdy vyrůstá celá jedna generace, případně s nimi hovořit i o tom, v jakém duchovním ovzduší tato generace asi vyrůstala. Na tomto pozadí se pak jeví zcela jinak jak pokání v Mispě, tak darované vítězství nad Pelištejci.

Ve výběru neodmítá truhlu jako zbytečný předmět. Ve většině SZNích výběr má truhla kladnou funkci a zvláštní význam: připomíná putujícímu Izraeli: Bůh je s vámi a razí vám cestu (putování ze Sinaje a Nu 10, přechod Jordánu a Jz 3, dobytí Jericha a Jz 6, srvn. též Ž 68 a píseň "pochodující truhly"). Problém je, když se víra zvrhne v pověru a ze znamení Boží svatosti a vysvoboditelského jednání si udělá magický podnos, na kterém si chce Hospodina "odnést", kam potřebuje.

Ve nádory, o kterých je řeč v kap. 5 (podle Kralických veršů v tajných místech, neduhy na zadku), nemají nic společného s rakovinou. V převodním významu šlo o napadení pohlavních orgánů, o "zneplodnění" vítězů. Vypravěči jde především o to zesměšnit ty, kdo se cítí být na koni a s truhlou smlouvy zacházejí jak sebestí "šťohováci". Přitom 5. kapitoly má zaznívat úlevný "smích víry", čemuž termín *nádory* rozhodně nepomůže. Možná je proto lepší vrátit se ke kralické verzi (i když vyprávíte podle CBL).

Ve Kámen pomoci (Eben Ezer), není jen nějaký pomník postavený na památku vítězné bitvy (tak CBL a SZ v *Závěru*). Credo *Až potud nám pomáhal Hospodin* se netýká jen darovaného vítězství, ale je i připomínkou všeho, co předcházelo (viz 4,1) a co si národy i džepisci (zvl. pak legendarizující) připomínají jen velice neradi.

4.pomůcky: dva kameny, Obrázek truhly smlouvy (např. M. Hájek, Biblická dějprava, Praha 1985, s. 41 nebo BS a N s. 39)

Flanelograf II

5. motivací uvedení do příběhu:

Otázka pro mladší školní věk:

Prohráli jste nějakou hru? Záleželo vám na vítězství? Co jste udělali, abyste přišli nedopadli tak špatně?

Otázka pro střední a starší školní věk:

Užíváte nějaké "magické slovo", zaříkadlo, zázračnou formulku, od kterých očekáváte štěstí a úspěch při hře, ve škole a podobně? Nosíte amulet? Co si od něj slibujete?

6. osnovy vyprávění:

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk: ? vyprávíte podle BD, úl.?. 46 a 47

I.Motivace

II. Prohra s Pelištejci a nápad se schránou smlouvy

III. Prohra a ztráta truhly

IV. Dvacet let nevěry a prosba o odpuštění

V. Pelištejská hrozba a Samuelova modlitba

VI. Darované vítězství

b) poznámky a osnova pro střední školní věk: ? vyprávíte podle CBL?SZ úl.?. 36

Úvod: Prohraná bitva

I.Pokus vynutit si Boží pomoc

II. Izrael přichází o všechny opory

III. Bůh nepřipustí, aby jeho jméno bylo pohanům k posměchu

IV. Samuel vede lid k pokání

V. Vysvobození z moci Pelištejských

Závěr: Památník Boží pomoci

c) poznámky a osnova pro starší školní věk:

I.Motivace

II. Prohra s Pelištejci a nápad se schránou smlouvy

III. Ztráta truhly a konec Eliho kněžského rodu

IV. Dvacet let nevěry a pokání v Mispě

V. Pelištejská hrozba a Samuelova modlitba

VI. Darované vítězství

VYPRÁVĚNÍ

I. CO S PROHROU?

Jaké to je prohrát, být poražen? Snášíte prohru hodn? t?žce? P?i h?e, ve sportu, ve rva?ce, v život?...? A co po proh?e? Dá se n?co d?lat, abychom p?íšt? nedopadli tak špatn?? M?žeme smutnit, jít do sebe...? N?kdy - nejspíš ze zoufalství - za?ne hrát švindlovat, sportovec dopovat, rvá? dávat rány pod pás, ?lov?k za?ne ze zoufalství klít... Pom?že to? Co pom?že? (Pracovní list.)

II. U KAMENE POMOCI

Všechno za?alo na tábo?išti U kamene pomoci (Eben-ezer). To jméno m?lo Izraelc?m p?ipomínat, že Hospodin sv?j lid neopouští, že mu pomáhá. Ale kdy a jak? Vždycky a za každou cenu? Musí Pán B?h pomáhat? A je možno Pána Boha k jeho pomoci donutit? A musí Boží pomoc vypadat tak, jak si to ?lov?k p?edstavuje? Práv? o tom všem se nyní mají Izraelci p?esv?d?it na vlastní k?ži.

III. IZRAEL PROHRÁVÁ

Izraelci bojovali proti sousedním Pelištejc?m – a prohráli. Byli poraženi. Ale jak to? Hospodin by jim m?l p?ece pomoci! Hledali n?jakou rychlou pomoc a vzpomn?li si na truhlu smlouvy, kterou uchovávali ve svatyni v Šílo, a dostali šílený nápad. Tato krásn? zdobená truhlice, to je p?ece Boží tr?n. Kde je Boží tr?n, tam je i B?h. A kde je B?h, tam je i jeho pomoc. Vezmeme tu truhlu do další bitvy a Hospodin nám pak ur?it? dá vít? zství. Chofní a Pinchas, synové kn?ze Élího, vzali truhlu a p?inesli ji do vojska. Te? mají v ruce trumf, s nímž nemohou prohrát.

Vyjde jim to? Lze si Boží pomoc vynutit? Pelištejci, pravda, dostali veliký strach, p?ítomnost truhly je d?sila. Ale vzchopili se a svou silou, svou p?evahou Izraelce nejen znovu porazili, ale jako ko?ist si vzali i tu jejich vzácnou truhlu. Synové Élího v boji zahynuli a když on sám, starý a slepý, uslyšel o proh?e a o ztrát? truhly, padl ze svého k?esla na zem, zlomil si vaz a zem?el. Byla to i jeho poslední prohra, poslední selhání.

Truhla byla odvezena na území Pelištejc?. Bylo to, jako by se z Izraele odst?hovala i Hospodinova sláva. Hospodinovo jméno bylo zneváženo. Co s takovou prohrou? Kdo nyní pom?že? Ale p?išli s tou prohrou skute?n? i o Boží blízkost a Boží pomoc? (Najdeme n?co na pracovním list??)

IV. CO S VÍT?ZSTVÍM?

Pelištejci cht?li své vít?zství korunovat tím, že si truhlu smlouvy p?enesli do svého vlastního chrámu a postavili ji hned vedle sochy svého boha Dáгона. A? všichni vidí, že oni jsou vít?zi i nad Bohem Izraele, že ho mají ve své moci. Bude jim sloužit, budou si s ním budou moci zacházet podle svého.

Vyjde jim to? Lze si Boha odnést? Hned druhý den ráno našli sochu svého boha Dáгона povalenou tvá?í k zemi, jako by se p?ed truhlou klan?la. Znovu ji postavili vedle truhly - a znovu ji našli padlou na zem. Tentokrát m?la uraženou hlavu a ob? ruce. Tím ovšem spouš? mezi Pelištejci zdaleka nekon?ila. Za?aly se jim na t?le na choulostivých místech d?lat nep?íjemné boláky. Rychle truhlu p?est?hovali jinam, ale v každém m?st?, kde ji umístili, nahán?la lidem až smrtelnou hr?zu a p?sobila boláky. Po sedmi m?sících se

Pelištejci rozhodli vrátit truhlu zpět do Izraele.

V. KÁMEN POMOCI PO DVACETI LETECH

Kdo byl vlastně vítěz a kdo prohrál? Na to není odpověď. Pro Izraelce byla pouze jediná pomoc. Začít znovu a úplně jinak. Taková změna něco stojí. Nepůjde hned, jak si lidé záměnou, není to samo sebou a není to laciné.

Teprve po dvaceti letech Izraelci opět zatoužili po Hospodinu. Jak k tomu došlo? Důležitou roli v tom hrál nepochybně Samuel. K němu jedinému Hospodin promlouval, k němu lidé přicházeli, když se dotazovali na Boží vůli a potřebovali Boží pomoc.

Samuel vyzval všechny izraelský lid, aby se zbavil veškerých svých pověr, falešných opor, švindlů a cizích bohů. "Celým srdcem se upněte k Hospodinu a k ničemu jinému. On vás vysvobodí z rukou Pelištejců." Svolal shromáždění celého Izraele v Mispě. Začal modlitbou k Hospodinu, přimlouval se za všechny lid. Potom slavili zvláštní oběd, při kterém nejprve šerpali vodu a pak vylévali před Hospodinem. Šerpali a vylévali. Potřebovali mnoho šerpat: mnoho síly, odvahy, Božího požehnání. Potřebovali i mnoho vylévat - ze svého srdce: mnoho strachu a zmatku, mnohá provinění, selhání, všechny ty své prohry.

Když se Pelištejci doslechli, že se Izraelci shromáždili v Mispě, vytáhli proti nim. Izraelci prosili Samuela: Modli se za nás, aby nás Hospodin zachránil. Pelištejci vyrazili do bitvy ve chvíli, kdy se Samuel modlil a obětoval - a Hospodin dal Izraelcům vítězství.

Končili společně u kamene pomoci - u Eben-ezer. Tentokrát to ale bylo docela jinak než na začátku našeho vyprávění. Samuel vzal kámen, položil jej na místo, kde je Hospodin zachránil, a prohlásil: „Až potud nám Hospodin pomáhal!“ A oni věděli, že všechno záleží na Boží věrnosti a pomoci. Uvědomili si, komu vděčí za svoji záchranu, komu patří skutečné vítězství. A také si uvědomili, v čem byla jejich prohra, že s Pánem Bohem nemohou zacházet podle svého. Ale to, že Hospodin pomáhal, pomáhá a bude pomáhat, to platí.

MODLITBA

Pane, i kameny mluví o tvé pomoci. Pomáháš nám jinak, než jsme si mysleli, že pomůžeš. Děkujeme, že naše prohry tvoji moc neuменьší. Děkujeme za tvou trpělivost s námi. Děkujeme za nový začátek pro nás. Amen

(mezi seznam pomůcek, prosím, dopsat:)

7. podněty pro rozhovor:

Prohráli jste někdy nějakou hru? Dostali jste ve škole špatnou známku? Co vás na tom nejvíce mrzelo a co jste pak udělali?

Je Boží působení v tomto světě omezeno jen na jeho lid, kostely, bohoslužby?

Lze si nějak vynutit na Pánu Bohu, aby zasáhl v náš prospěch?

Kde jsou ve vašem okolí památníky? Jak starých událostí se týkají? Vzpomínalo by se na tyto události i bez památníků?

? platí o každém, že v?kem nabývá moudrosti?

? jaké znáte "funkcioná?e"? Jsou ku prosp?chu? Máme funkcioná?e i v církvi?

? je nutno kritizovat fará?e a církevní funkcioná?e? Kdo si to m?že dovolit? Na jakém základ??

? máme n?jaký p?edm?t, který by nám p?ipomínal Boží v?rnost?

? m?že se stát kostel, modlitebna, bible, nádobí k VP, k?estní konvi?ka a pod. p?edm?tem stejné pov?ry, jako se stala truhla smlouvy za ?as? Elího?

? víte, co to byla úcta k ostatk?m, kdy se vyskytovala a kdo proti ní vystupoval?

? jaká falešná božstva a modly byste p?ikázali odvrhnout v dnešní dob??

Odkaz na pracovní list

[02 Izrael ztrácí truhlu smlouvy](#)

[02 Izrael ztrácí truhlu smlouvy - st](#)

Odkaz na píse?

[Má duše Boha velebí \(BTS29\)](#)

[B?h je náš Pán a Král, zpívejme mu píse? chval](#)

[Před tvou tváří, Pane, nemám v?bec nic](#)

[Voláme z hlubokosti, z žalá?e temného](#)

[Odpu?, že dnes tak jako v?era](#)

[B?h kdyby se k nám nehlásil \(EZ188\)](#)

[V nebi je tr?n \(SV360\)](#)

Cílová skupina

[Starší školní](#)

[Mladší školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu Starý zákon 2](#)

Biblický odkaz (kat)

[1 Samuelova 4,1–11](#)

[1 Samuelova 5,1–4](#)

[1 Samuelova 5,11](#)

[1 Samuelova 7,1–15](#)